

MEDEDELING

referentienr. : M-VVKSO-2008-009
datum : 2008-01-22
gewijzigd : —
contact : Janwillem Ravyst, janwillem.ravyst@vsko.be, 02 507 07 96
Joost Laeremans, joost.laeremans@vsko.be, 02 507 08 66
Jan Schokkaert, jan.schokkaert@vsko.be, 02 507 06 48
Dienst Leerlingen en schoolorganisatie, dls.vvkso@vsko.be

De geïntegreerde proef in het voltijds secundair onderwijs

1 Inleiding

In alle eindleerjaren van de onderwijsvormen bso, kso en tso is de organisatie van een geïntegreerde proef, de zgn. gip, reglementair verplicht. Heel wat scholen hebben er dus mee te maken. De gip biedt kansen om op diverse wijzen de leerplandoelstellingen vakoverschrijdend te bereiken en te toetsen. De gip is immers een evaluatievorm waarbij tussentijds bijgestuurd en teruggekoppeld wordt.

Vandaag vinden we deze integratiegedachte (van vakken en leerstofonderdelen) die deel uitmaakt van de gip, ook terug in andere (pedagogisch-didactische) vormen en/of in lagere leerjaren (bv. geïntegreerd leren, projectmatig leren). Dit komt bv. ook tot uiting in de geïntegreerde leerplannen die voor bepaalde studierichtingen reeds hun ingang hebben gevonden. Daarnaast kan men ook via het vak Seminaries de integratie van vakken en/of leerstofonderdelen bewerkstelligen.

De gip heeft echter een grote impact op de leerling. Ze vergt ook van de leerkrachten een bijkomende inspanning. De overheid biedt scholen nochtans enkel een breed reglementair kader. Ze beschikken over een grote vrijheid om dit zelf in te vullen. Vragen bij de invulling, opvolging en evaluatie van deze proef leiden soms, zowel bij leerlingen als bij leerkrachten, tot een hogere werkdruk. Daarom wil deze Mededeling een antwoord bieden op de vele vragen die in scholen omtrent de gip leven.

Afhankelijk van de school(cultuur), maar ook van de studierichting kan deze anders worden ingevuld.

2 Algemene visie van het VVKSO over de gip

De gip toetst op het einde van een bso-, kso- of tso-leertraject of de leerling de beoogde vormingscomponenten (alle of een deel ervan) van een studierichting heeft verworven. Vanuit een breed reglementair kader beschikt elke school over een grote vrijheid om de gip zelf in te vullen. In dit punt beschrijven we – vanuit de doelstellingen van deze evaluatievorm – de algemene visie van het VVKSO over de gip.

2.1 Band met het studierichtingsprofiel

De gip toetst op een synthetische en realiteitsgebonden wijze de mate waarin een leerling de beoogde vormingscomponenten (alle of een deel ervan) van een studierichting heeft verworven. De leerling moet zich vaardig tonen door spontane toepassing van kennis, vaardigheden en attitudes in een beroeps- en/of sectornabije situatie. Hierbij dient men rekening te houden met het nagestreefde studie- en opleidingsprofiel, en dus met de einddoelstellingen

van de derde graad. De gip draagt zo bij tot een specifieke studierichtingsgebonden invulling van het leergebeuren op school en heeft een toegevoegde waarde ten opzichte van de (veelal) vakgebonden evaluatiesystemen.

Proeven die nauw aansluiten bij de arbeidsmarkt, verhogen het realiteitsgebonden karakter en de mogelijke inbreng van het bedrijfsleven. In kso- of tso-studierichtingen die eerder de doorstroming naar het hoger onderwijs beogen, kan er soms een inbreng zijn van het hoger onderwijs. Hierbij moet er steeds sprake zijn van een overlegmodel, waarbij het bedrijfsleven (of de school) de opgaven niet louter kan dicteren.

De gip biedt voor de school, de leraar en de leerlingen in sommige situaties ook kansen op zinvolle contacten met het regionaal bedrijfsleven. Dit kan dan leiden tot actualisatie van methodes, technieken of leerstofonderdelen of tot verhoging van de tewerkstellingskansen van de leerlingen.

2.2 Integratie

Het begrip “geïntegreerd” is van uitzonderlijk belang:

- het verwijst naar het vakken- of specialiteitenoverstijgend karakter van de proef, naar de inbreng van externe juryleden, naar het vakoverschrijdende aspect van de opgave en naar het verrekenen van kennis, vaardigheden en attitudes;
- integratie kan echter ook verwijzen naar het niveau dat men moet nastreven. Het moet immers verder gaan dan weten en inzien, en reiken tot toepassen en integreren. Hierbij staat integratie dan voor het spontaan en blijvend toepassen van inzichten, bekwaamheden en attitudes, doordat het geleerde in de eigen persoonlijkheid werd verwerkt en werkelijk “verworven” mag worden genoemd.

De term “proef” verwijst naar de synthetische en realiteitsgebonden wijze waarop de voor de betreffende opleiding typische bekwaamheden worden getoetst. Hij herinnert enigszins aan de productevaluatie die op het einde van de opleiding plaatsvindt. Anderzijds benadrukken we het belang van de procesevaluatie: de proef moet worden opgevat als een jaarproject. Hij kan naargelang van het leerjaar, de onderwijsvorm en de studierichting de vorm aannemen van een praktische realisatie, een project, een monografie of een eindwerk.

2.3 Zelfstandigheidsaspect

De gip kan voor de leerlingen uitgroeien tot een stimulerende en motiverende factor. Hierdoor komen zij tot concrete realisaties of tot eindwerken, die een bepaald gewicht krijgen in de totaliteit van hun beoordeling. Via de gip ervaren de leerlingen dat niet alleen parate kennis, maar ook het gericht raadplegen van documentatie en andere bronnen tot de oplossing van problemen kan voeren. Ze worden tot creatief en probleemoplossend denken uitgedaagd. Daarnaast leren zij door het werken aan de gip schriftelijk en mondeling te rapporteren en hun project of eindwerk mondeling toe te lichten en/of te verdedigen.

De leerling krijgt zo de kans om zijn eigen leerproces te sturen (in het plannen van de aanpak van het probleem, in het organiseren en controleren van hun denk- en doe-activiteiten). Zij leren verworven informatie benutten in nieuwe situaties. In deze zin draagt de gip nog steeds bij tot betekenisgeving aan de eigen situatie: de leerling wordt geconfronteerd met zijn sterke en zwakke punten en kan hieruit conclusies trekken naar vervolgonderwijs of naar tewerkstelling toe.

3 Reglementaire basis

De reglementering omtrent de gip is opgenomen in:

- art. 56 van het besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs;¹

¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken wetgeving > secundair onderwijs > organisatie en structuren

- punt 8.1.1 van de ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 betreffende “Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs”.²

Met betrekking tot de gip legt de regelgever de volgende verplichtingen voor de scholen vast, m.n.:

- de leerjaren en onderwijsvormen waar de organisatie van de gip verplicht is (zie punt 4);
- de samenstelling van de jury die de gip moet beoordelen (zie punt 5);
- de vakken die betrokken worden bij de gip (zie punt 6.2);
- de opname van de gip in het deliberatiedossier (zie punt 12.2).

Daarnaast bepaalt de regelgever dat de gip, in het kader van het goed gebruik van de schooltijd, niet onder het maximum van 30 “evaluatiedagen” moet worden verrekend. De gip wordt vaak progressief doorheen het hele jaar opgebouwd en kan derhalve moeilijk binnen een omljnd tijdsbestek worden gevat.³

4 De gip als verplicht onderdeel in bepaalde leerjaren

De reglementering bepaalt dat scholen *verplicht* zijn om een gip in te richten in de volgende leerjaren:

- het 2de leerjaar van de derde graad bso, kso en tso;
- het 3de leerjaar van de derde graad bso, kso en tso, ingericht in de vorm van een specialisatiejaar;
- het 2de leerjaar van de vierde graad bso, studierichtingen Modevormgeving en Plastische kunsten;
- het 3de leerjaar van de vierde graad bso, studierichting Verpleegkunde.

Aandachtspunten

- Aso

In de onderwijsvorm aso is de organisatie van een gip niet reglementair verplicht. Dit betekent geenszins dat de leerlingen in deze onderwijsvorm niet geïntegreerd kunnen omgaan met de leerstof.

Zo kan de school via het vak Seminars geïntegreerd werken.

Een ander voorbeeld van combinatie van vormen van persoonlijk werk waarin men geïntegreerd kan werken in het aso is het zogenaamde jaar- of eindwerk. Dit persoonlijk werk kan zeer relevant zijn voor de deliberatievraag die o.m. is toegespitst op de vraag of de leerling bekwaam kan worden geacht zijn studies voort te zetten in het hoger onderwijs.⁴ Het is dan evident dat het studiereglement in voorkomend geval de betekenis en de impact van het eindwerk in de derde graad aso beschrijft.

- Modulair onderwijs

In het modulair onderwijs wordt, gelet op de geëigende aanpak van het evaluatiegebeuren, geen gip georganiseerd.⁵

² <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken omzendbrieven > secundair onderwijs > instellingen en leerlingen > organisatie

³ Ministeriële omzendbrief SO 74 van 12 juni 2001 betreffende “Organisatie van het schooljaar in het secundair onderwijs”, punt 6. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken omzendbrieven > secundair onderwijs > instellingen en leerlingen > organisatie

⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 38,3° (idem)

Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.3.3° (idem)

⁵ Ministeriële omzendbrief SO 76 van 26 juli 2001 betreffende “Experimenteel secundair onderwijs volgens een modulair stelsel”, punt 2.3. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken omzendbrieven > secundair onderwijs > instellingen en leerlingen > modularisering

5 Samenstelling van de jury

De regelgever bepaalt door wie de gip moet worden beoordeeld, m.n.:

- door de leraren die de betrokken vakken uit het specifiek gedeelte onderwijzen, evenals
- door deskundigen op het terrein van de te beoordelen kwalificatie die niet tot de desbetreffende school behoren. Deze buitenstaanders mogen numeriek het aantal leraren niet overschrijden (= evenveel of minder). Ze worden in de loop van het schooljaar aangeduid door de inrichtende macht of haar afgevaardigde.

Onder de personen die de gip in de studierichting Verpleegkunde bso beoordelen, moet er een arts zijn.

Aandachtspunten

- **School stelt de jury samen**

Strikt genomen bepaalt de regelgever dat enkel de leraren die les geven aan de betrokken leerling, en externe deskundigen de gip mogen *beoordelen*.

Dit neemt niet weg dat andere personeelsleden van de school als *raadgevend* lid kunnen optreden wanneer ze een deskundige inbreng hebben. De jury kan aldus worden uitgebreid met de directeur, de adjunct-directeur, de technisch adviseur-coördinator, de technisch adviseur ...

Niettegenstaande de reglementering toelaat dat de jury in de loop van het schooljaar wordt aangeduid, raadt het Verbond de scholen aan dat de directeur of zijn afgevaardigde bij het begin van het schooljaar voor elke studierichting een jury samenstelt. De samenstelling van de jury wordt dan zo vlug mogelijk, dus meestal ook bij het begin van het schooljaar, aan de leerlingen meegedeeld.

- **Voorzitter**

Onder de leden van de jury wordt een voorzitter gekozen. De reglementering bepaalt niet wie het voorzitterschap van de jury moet waarnemen. Het is aan te raden dat dit wordt waargenomen door de directeur of zijn afgevaardigde (bv. adjunct-directeur, technisch adviseur-coördinator, technisch adviseur, studierichtingsverantwoordelijke, leraar...). Dit betekent geenszins dat scholen die werken met een externe voorzitter, niet wettelijk handelen.

- **De leraren**

De leraren die deel uitmaken van de jury, zijn de leraren van de in de gip-opdracht omschreven vormingscomponenten die zich (voornamelijk) in het fundamenteel gedeelte situeren (zie ook/verder punt 6.2). Meestal zijn dit leraar(s) kunstvakken, praktische en technische vakken. Afhankelijk van de lessentabel en de opdracht kunnen ook leraren van de basisvorming, desgevallend van het complementair gedeelte deel uitmaken van de jury.

- **Externe juryleden**

- **Worden gekozen op basis van hun deskundigheid**

De juryleden van buiten de school worden gekozen op basis van hun deskundigheid. Dit zijn meestal vakmensen uit het regionale beroepsleven en/of leden van beroeps- of koepelorganisaties. Belangrijk is hun betrokkenheid op het beoogde studierichtings- en/of beroepsprofiel, hun beschikbaarheid en belangstelling voor de specifieke school en studierichting.

- **De school bepaalt autonoom betrokkenheid van de externe jury**

De school bepaalt, voor alle studierichtingen, autonoom de betrokkenheid van de externe jury bij het proces zelf. In de ministeriële richtlijnen is dit in de loop der jaren als volgt gespecificeerd: "*Vermits de geïntegreerde proef meestal niet slechts een momentopname is, doch een proces dat zich over een langere periode tijdens het schooljaar uitstrekt, zal de inrichtende macht of haar afgevaardigde autonoom bepalen op welke wijze de betrokkenheid van de deskundigen bij dit proces wordt geconcretiseerd.*" Deze toevoeging kwam er omdat het in de praktijk moeilijk was om een arts, die de gip in de studierichting Verpleegkunde bso moest beoordelen, te betrekken bij de procesmatige uitbouw van de gip. Voor sommige leerlingen was dit in het verleden een argument om een klassenraadsbeslissing te betwisten.

Daarnaast is het belangrijk dat er afspraken worden gemaakt tussen de school en het externe jurylid over zijn betrokkenheid bij de gip. Dit wordt ook aan de leerlingen gecommuniceerd.

Ten slotte dient men er over te waken dat het extern jurylid op de hoogte is van de evaluatiecriteria die de school voor de gip hanteert.

– **Aantal externe juryleden**

De regelgever bepaalt enkel dat er minstens 1 extern jurylid bij de evaluatie van de gip moet betrokken zijn. Dit betekent dat het aantal externe juryleden per studierichting, klasgroep of individuele leerling kan verschillen.

• **Afwezigheid (extern) jurylid**

In de reglementering is niets opgenomen over de aan- en afwezigheden van juryleden bij de beoordeling van de gip. Omdat de gip een belangrijk onderdeel is van het deliberatiedossier, raden we scholen om m.b.t. afwezigheden van juryleden dezelfde regels te hanteren als voor de delibererende klassenraad.⁶ Dit betekent dat personeelsleden enkel afwezig kunnen zijn in geval van gewettigde afwezigheid of bewezen overmacht.

Ook van externe juryleden wordt verwacht dat zij aanwezig zijn. De regelgeving impliceert immers dat de jury ten minste één externe deskundige bevat. Is er geen extern jurylid aanwezig bij de evaluatie van de gip, dan is de jury in principe dus niet rechtsgeldig samengesteld. Het is echter niet aan de school om te oordelen over de reden van een eventuele afwezigheid van een extern jurylid. Indien er slechts één externe deskundige in de jury zetelt en hij/zij niet aanwezig kan zijn, is het derhalve aangewezen om deze te laten vervangen door iemand met een gelijkaardig profiel.

6 Opgave van de gip

6.1 Opgave

De jury kan zelf een concreet voorstel voor een gip formuleren. In de praktijk zal – binnen de jury – vaak het lerarenteam of de gip-mentor daartoe, al dan niet in samenspraak met de externe juryleden, een voorstel doen. Het is uiteraard wenselijk om de leerling hierbij te betrekken en eventueel een voorstel door de leerling zelf te laten formuleren.

De opgave kan bv. gemeenschappelijk zijn voor de volledige klas, voor een bepaalde deelgroep of zij kan van leerling tot leerling verschillen. In elk geval moet de opgave duidelijk omschreven zijn. Bij een gemeenschappelijke opdracht moeten de deelaspecten nauwkeurig afgebakend zijn, zodat de inbreng van elke individuele leerling duidelijk te evalueren is.

De opdracht dient ook aangepast te zijn aan het profiel van de leerling. Ze kan zowel ingevuld worden vanuit het studierichtingsprofiel als vanuit het eigen persoonlijke profiel van de leerling binnen een welbepaalde studierichting. Zo zal voor leerlingen uit bso-studierichtingen de praktijkcomponent van de studierichting doorgaans uitdrukkelijker deel uitmaken van de opdracht.

Ten slotte is het belangrijk dat de leerling in het begin van het schooljaar op de hoogte is van de volledige opdracht. Uitzonderlijk kunnen tijdens het schooljaar (samenspraak tussen leerling en leraar is hierbij belangrijk) bepaalde correcties in de opdracht aangebracht worden, echter nooit met de bedoeling om de opdracht te verzwaren of uit te breiden. De opdracht bevat ook de uitvoeringsmodaliteiten en evaluatiecriteria. Dit betekent dat men de tussenstappen doorheen het schooljaar afbakent, zowel naar verwachtingen ten aanzien van de leerlingen als naar de frequentie van de overlegmomenten (procesbegeleiding).

6.2 Betrokken vakken

De reglementering bepaalt dat de gip slaat op vakken en specialiteiten van het fundamenteel gedeelte. Het is de school, respectievelijk de jury, die dan bepaalt welke vakken bij de gip worden betrokken. Bij deze keuze ligt de

⁶ Ministeriële omzendbrief SO 64, punt 6.3 (idem).

klemtoon steeds op het vak- en specialiteitoverstijgend karakter. De verschillende vormingscomponenten binnen de studierichting (cluster van verwante vakken) kunnen de steunpunten van de gip uitmaken.

Aandachtspunten

- **Specifiek of fundamenteel gedeelte**

De keuze van de vakken die in de gip aan bod komen, is dus afhankelijk van het studierichtingsprofiel. De omschrijving van de individuele opdracht kan ertoe leiden dat een bepaald vak al dan niet aan bod komt. De vakken die geïntegreerd worden beoordeeld, zijn dus niet noodzakelijk voor alle leerlingen van eenzelfde studierichting hetzelfde. Dat de gip slaat op vakken en specialiteiten van het fundamenteel gedeelte betekent geenszins dat elk vak van het fundamenteel gedeelte hiervan deel moet uitmaken.

Het complementair gedeelte van de optie kan o.m. tot doel hebben het studierichtingsprofiel te ondersteunen. In dergelijke gevallen zal het ook betrokken kunnen worden bij de gip.

- **Basisvorming**

Ook vakken uit de basisvorming kunnen geheel of gedeeltelijk betrokken worden bij de gip. Dit is zelfs vanzelfsprekend wanneer die sterk aansluiten bij de doelstellingen van de studierichting. De opname van vakken van de basisvorming is vaak afhankelijk van de individuele opdracht.

Voorbeelden

- *In de studierichting Secretariaat-talen tso maken de taalvakken een wezenlijk onderdeel uit van het studierichtingsprofiel. Het is dan ook logisch dat de taalvakken, ongeacht hun indeling in basis- of fundamenteel gedeelte, nauw bij de gip zullen worden betrokken.*
- *Historische, culturele, geografische... aspecten kunnen bij een gip ook aan bod komen. Zo kan in de studierichting Biotechnische wetenschappen tso het vak Geschiedenis aan bod komen bij een gip die handelt over het conserveren van voedsel.*

- **Stages**

Stages kunnen al dan niet deel uitmaken van het concept, de invulling en de beoordeling van de gip. Dit hangt af van de studierichting en de plaats waar de (leerplan)doelstellingen gerealiseerd worden.

- Is het profiel van de betrokken studierichting gericht op doorstroming naar hoger onderwijs, dan zullen stages niet of veel minder behoren tot het specifiek gedeelte van de studierichting en aldus geen deel uitmaken van de gip.
- Voor zover stages deel uitmaken van een arbeidsmarktgerichte studierichting, kunnen zij wél een belangrijk onderdeel vormen bij de beoordeling van de gip. De stage zelf, als voorafspiegeling van de integratie in de arbeidswereld, kan dan het kernstuk uitmaken van de gip. Kenmerkend hierbij is dat heel wat leerplandoelstellingen via stages wordt gerealiseerd. De klemtoon ligt dan zeer sterk op het procesmatige en veel minder op het product. Logischerwijze zou men verwachten dat de gip-gedachte dan reeds speelt van bij de aanvang van het 1ste leerjaar van de derde graad. In deze visie is de gip steeds minder een surplus, maar valt hij steeds meer samen met de hele opleiding zelf. Hoe belangrijker de stagecomponent in de opleiding, hoe meer gronden er zijn om deze opvatting te verdedigen.

7 De begeleiding van de gip

7.1 Meestal duidt de jury voor iedere leerling een gip-mentor aan, die instaat voor de begeleiding van de leerling. Een gip-mentor kan meerdere leerlingen begeleiden. Ook kunnen meerdere gip-mentoren de begeleiding van één leerling op zich nemen. In elk geval moet de continuïteit van de procesbegeleiding verzekerd zijn.

De aanduiding van een gip-mentor is echter niet reglementair verplicht. Wegens de jaarprojectopvatting en de opvolging van de individuele leerling of de leerlingengroep raadt het VVKSO toch aan om binnen de lerarengroep in het begin van het schooljaar een aanspreekpunt of gip-mentor aan te duiden. In sommige scholen kiezen de leerlingen zelf hun gip-mentor.

7.2 De taak van de gip-mentor is erg belangrijk. Hij volgt het project en de hem toegewezen leerling(en) op en zal waar nodig helpen. Hij zal de leerling informeren, verwijzen naar documentatiebronnen, richtlijnen geven voor de uitvoering ... Hij ondersteunt de leerling in het sturen van zijn eigen leerproces. De gip-mentor is iemand die regelmatig overleg pleegt met zijn collega's en die voldoende uren in de klas aanwezig is, bv. als leraar praktische vakken of stagebegeleider. In uitzonderlijke gevallen en slechts als dergelijke procesbegeleiding gegarandeerd is, komen daarvoor ook externe juryleden in aanmerking.

7.3 Voor de leerkrachten die een lesopdracht hebben in de leerjaren waar een gip wordt georganiseerd, behoort de begeleiding of coaching ervan tot de geïntegreerde lerarenopdracht, aangezien de gip een element vormt van de klaseigen leerlingenbegeleiding en van evaluatie van de leerlingen. De coördinatie ervan en de begeleiding door andere leerkrachten kunnen worden opgenomen in de instellingsgebonden opdrachten.

8 De voorbereidende of verkenningsfase

Bij de voorbereidende of verkenningsfase wordt het onderwerp voor de klasgroep of de individuele leerlingen aangeduid of wordt er gekozen onder een aantal voorgestelde mogelijkheden. De opdracht wordt als geheel of in deelaspecten duidelijk omschreven en afgebakend. Er worden met de leerlingen afspraken gemaakt inzake werkmethode, timing, tussentijdse evaluaties, vormgeving... Daarbij worden de leerlingen ook duidelijk ingelicht over de beoordelingscriteria die tijdens het proces en op het einde zullen worden gehanteerd.

9 De planningsfase

In de planningsfase bepaalt de leerling zijn werkstrategie en zijn persoonlijke tijdsplanning. Binnen het globaal vastgelegde schema zal de leerling een gedetailleerde planning maken van zijn eigen werkzaamheden. Hierin dient hij duidelijk aan te geven wat hij gaat doen en hoe en wanneer hij het zal realiseren. Deze gedetailleerde planning moet hij regelmatig actualiseren en bij elke evaluatiefase voorleggen. Dit veronderstelt dat de leraar ook in de lessen voldoende tijd uittrekt om daaraan te werken.

10 De uitvoeringsfase

Tot de uitvoeringsfase behoren de gegevensgaring of de informatie- en documentatiefase, de selectie, de ordening en de verwerking van de gegevens, evenals de tussentijdse evaluatie. Begeleiding en remediëring in deze fase moet het aantal mislukkingen tot een minimum beperken. Voor alle leerlingen zal men deze begeleiding zoveel mogelijk tijdens de lessen laten verlopen.

11 De voorstelling van het eindresultaat

De indiening van het dossier en/of de voorstelling van het eindwerk/praktische realisatie (veelal midden juni) sluiten het geheel af.

12 Evaluatie

De overheid gaat uit van het principe dat de concipiëring van de evaluatiecriteria, zoals de eventuele organisatie van examens of proeven tijdens en/of op het einde van het schooljaar, een aangelegenheid zijn waarvoor niet de overheid doch wel de inrichtende machten van het onderwijs bevoegd zijn.

Uitzondering hierop is dat de regelgever in de in punt 3 vermelde leerjaren en onderwijsvormen de organisatie van een gip verplicht stelt waaraan deelname van de leerlingen, uit hoofde van de definitie van de regelmatige leerling, vereist is. Hoe de gip wordt geëvalueerd, behoort echter tot de bevoegdheid van de school.

Er moet echter een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de evaluatie die de jury maakt (zie punt 12.1) en de deliberatievraag die de delibererende klassenraad beantwoordt (zie punt 12.2). Beide zijn wel aan elkaar gerelateerd.

12.1 Evaluatie van de gip

De gip van de leerling wordt steeds geëvalueerd door de jury. De evaluatiecriteria die bij de beoordeling van de gip worden gehanteerd, worden vooraf door de school bepaald. Bij deze evaluatie is er zowel aandacht voor de proces- als voor de productevaluatie:

- onder productevaluatie verstaan we de evaluatie van het werkstuk, de realisatie(s), het eindwerk, ... dat de leerling aflevert, van de gebundelde verslagen van de eigen verwerking van informatie, ervaringen, documenten... en van de toelichting op het einde van het schooljaar.
- onder procesevaluatie verstaan we de evaluatie van de manier waarop het product tot stand komt en van het proces dat de leerling doormaakt tijdens het werken aan de geïntegreerde proef. Procesevaluatie beoogt te voorkomen dat louter cognitieve doelstellingen of verbale aspecten bij de voorstelling voor de jury al te veel klemtoon krijgen, terwijl de studierichtingsdoelstellingen dit niet bedoelen. De klemtoon moet meer liggen op verworven inzichten, attitudes en vaardigheden, dan op losse kenniselementen.

Ook het aandeel van respectievelijk de proces- en productevaluatie wordt door de school bepaald. Het is aangewezen de voltallige jury hierbij te betrekken.

Voor het aandeel (gewicht) van de gip in de eindbeoordeling, is de klassenraad zelf bevoegd.

De wijze waarop er wordt geëvalueerd, de verhouding tussen de proces- en de productevaluatie in het globaal oordeel van de gip, en de evaluatiecriteria zijn vanaf de aanvang van de proef door de leerlingen gekend.

De vraag waarop de jury een antwoord moet formuleren is of de leerling voldaan heeft voor de praktische, technische of kunstzinnige aspecten van de vorming. Als de leerling inzichten, vaardigheden en attitudes spontaan toepast in een beroeps- en/of sectornabije situatie, kan de jury deze vraag positief beantwoorden. Het antwoord op deze vraag wordt in een verslag genotuleerd.

Het behoort ook tot de autonomie van de school om de wijze vast te leggen waarop het eindresultaat van de gip wordt weergegeven, m.n.:

- in een eindverslag dat – als weergave van de proces- en productevaluatie – de eindconclusie vast legt: hetzij “geslaagd”, hetzij “niet geslaagd”. Er worden dan m.a.w. noch cijfers, noch een eindpercentage bepaald. De verantwoording of motivatie is in het verslag zelf terug te vinden. Hierin verwijst men naar het al dan niet bereiken van de vooropgestelde doelstellingen.
- d.m.v. cijfers. Scholen die hun eindconclusie vastleggen in punten of percentages dienen erover te waken dat de beoordelingscriteria zijn afgeleid uit de doelstellingen van de gip en als dusdanig in haar motivatie zijn terug te vinden.

Aandachtspunten

- Voor elke leerling bevat het verslag de elementen die geleid hebben tot het formuleren van een globaal oordeel over de gip. Omdat deze verslagen een handig instrument zijn bij de einddeliberatie van de leerling, is het belangrijk dat men hier voldoende aandacht aan schenkt.
- Het is eigen aan de evaluatie van de gip dat deze globaal, en niet opgesplitst naar vak of specialiteit wordt geëvalueerd.

12.2 De gip en de einddeliberatie⁷

12.2.1 *Het deliberatiedossier*

De reglementering bepaalt dat het resultaat van de gip een belangrijk element is in de beslissing van de delibererende klassenraad over de regelmatige leerling.⁸ Om zijn opdracht behoorlijk te vervullen dient de delibererende klassenraad zich immers te laten leiden door concrete gegevens uit het dossier van de leerling. Dit dossier bevat:⁹

- de resultaten van proeven, toetsen of examens die door de leraars van de leerling werden afgenomen; én
- de beslissingen, vaststellingen en de adviezen van de begeleidende klassenraad; én
- in voorkomend geval ook de resultaten van de gip.

De gip is dus een belangrijk element van het deliberatiedossier. Een goed geconcipeerde en breed opgevatte gip kan bepaalde (eind)examens over vakken van het studierichtingsgedeelte (zeker in het bso, maar ook in het kso en tso) vervangen.¹⁰

12.2.2 *De deliberatievraag*

De deliberatievraag die de delibererende klassenraad op basis van het deliberatiedossier (o.m. de resultaten van de gip) moet beantwoorden, luidt voor de leerlingen van het:

- 2de leerjaar van de derde graad bso en het 3de leerjaar van de derde graad kso of tso (specialisatiejaar)
Heeft de leerling in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen bereikt en aldus vol-
daan voor het geheel van de vorming van het betreffende leerjaar?
- 2de leerjaar van de derde graad kso of tso
Heeft de leerling in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen bereikt en aldus vol-
daan voor het geheel van de vorming van het betreffende leerjaar en geacht om zijn studies voort te zetten in
het hoger onderwijs?
- 3de leerjaar van de derde graad bso, 2de leerjaar van de vierde graad Modevormgeving bso of Plastische kun-
sten bso en 3de leerjaar van de vierde graad Verpleegkunde bso
Heeft de leerling in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen bereikt en aldus vol-
daan voor het geheel van de vorming van het betreffende leerjaar en is hij desgevallend bekwaam om zijn stu-
dies voort te zetten in het hoger onderwijs?

12.2.3 *De impact van de gip als onderdeel op de einddeliberatie*

Gezien de impact van de gip op de einddeliberatie zal de conclusie van de jury een zeer belangrijk element zijn in de beoordeling van de delibererende klassenraad.

⁷ Meer algemene informatie omtrent de deliberatie kan u terugvinden in de volgende Mededelingen:

- M-VVKSO-2007-026 van 22 mei 2007 betreffende "Leidraad voor een delibererende klassenraad";
- M-VVKSO-2003-033 van 25 april 2003 betreffende "Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 - De delibererende klas-
senraad op het einde van het schooljaar".

⁸ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.1 (idem).

⁹ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 6.3 (idem).

¹⁰ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.1 (idem).

¹¹ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 38 (idem);
Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.3 (idem).

Voor een optimale einddeliberatie is het belangrijk bij het begin van het schooljaar te bepalen hoe het resultaat van de gip het al dan niet slagen zal bepalen. De jury van de gip zal de delibererende klassenraad een oordeel aanreiken over het voldaan hebben voor de praktische, de technische of kunstzinnige aspecten van de vorming. Het is dan aan de delibererende klassenraad die deze deelelementen zal moeten inpassen in haar oordeel over de totale vorming.

Doorgaans ligt de beslissing van de delibererende klassenraad in de lijn van het oordeel van de jury over de gip. Komen de jury en de delibererende klassenraad echter tot tegenstrijdige conclusies, dan zal deze laatste, verantwoordelijk voor de eindbeslissing, uitdrukkelijk een motivering in de notulen laten opnemen.

13 Veel gestelde vragen

13.1 Kan een leerling die bist een vrijstelling van de gip verkrijgen?

Sommige leerlingen moeten het 2de of 3de leerjaar van de derde graad overzitten. In de onderwijsvormen bso, kso en tso gaat dit gepaard met het opnieuw maken van een gip. Leerlingen die reeds voor hun gip waren geslaagd, vragen dikwijls of ze hiervan kunnen worden vrijgesteld.

Het principe in het secundair onderwijs is dat overzitters alle vakken – ook die waar ze in geslaagd zijn – moeten overdoen. Los van al dan niet overzitten, voorziet de onderwijsreglementering in vier mogelijkheden tot vrijstelling van vakken, m.n.:

- in geval van ziekte, handicap of ongeval;
- met het oog op het verwerven van een bijkomend eindstudiebewijs;
- vrijstelling van 'bedrijfsbeheer';
- vrijstelling van het vak godsdienst/niet-confessionele zedenleer (niet van toepassing voor het vrij onderwijs).

Een school kan derhalve geen vrijstelling toekennen als de betrokken leerling niet voldoet aan één van de hoger vermelde voorwaarden. Op te merken valt wel dat de gip geen vak is, maar een evaluatievorm.

Toch heeft de jury (en/of de begeleidende klassenraad) een zekere ruimte om bij de inhoudsbepaling van de gip rekening te houden met de specifieke situatie van de leerling-overzitter. Immers, een concreet voorstel voor een gip kan door de jury worden geformuleerd. Zij kan autonoom de inhoud van de proef bepalen. In de praktijk echter zal het vaak het lerarenteam of de mentor zijn die een voorstel doen, liefst in samenspraak met de externe juryleden; als dat niet kan, wordt het voorstel tijdens de eerste bijeenkomst door de jury bekrachtigd of bijgestuurd. Bovendien bepaalt de jury de uitvoeringsmodaliteiten. Men bakent de tussenstappen af doorheen het schooljaar, zowel naar verwachtingen ten aanzien van de leerlingen als naar de frequentie van de overlegmomenten (procesbegeleiding).

Het zou niet onlogisch zijn zo men de leerling een deelaspect van zijn vorige gip dieper laat uitwerken i.p.v. hem een volledig nieuwe opdracht te geven. Men kan ook streven naar de integratie in de nieuwe gip van de vakken die vorig schooljaar problematisch waren, waarbij men – om de slaagkansen niet te hypothekeren – de leerling doorheen het schooljaar wel helpt een en ander te verwerken. Dit kan men overlaten aan de wijsheid van de jury (en/of de begeleidende klassenraad).

13.2 Is een bijkomende proef voor de gip mogelijk?

Een leerling die zijn gip (i.c. eindproduct) te laat of niet indient, zal door de jury toch kunnen worden beoordeeld. De gip is immers een proef waarbij men doorheen het schooljaar aan procesevaluatie doet. Wellicht zal dit wel een invloed hebben op de beoordeling van de jury.

De delibererende klassenraad zal dan op basis van het deliberatiedossier, waarvan de gip een onderdeel uitmaakt, de deliberatievraag beantwoorden. Gezien de impact van de gip op de einddeliberatie zal het eerder uitzonderlijk zijn dat een leerling die voor de gip niet slaagt of geen beoordeling heeft gekregen, het leerjaar met vrucht zal beëindigen.

Het opleggen van een bijkomende proef voor de gip is o.i. in een dergelijke situatie niet wenselijk en eigenlijk irrelevant. Immers, in de structuur van het secundair onderwijs zijn bijkomende proeven bedoeld om eventueel lacunes in het leerlingendossier weg te werken, niet als een tweede kans voor een niet geslaagde leerling.¹² Dit geldt des te meer voor een proef waarbij de proceselementen doorheen het schooljaar even belangrijk zijn als de kwaliteit van het uiteindelijk afgeleverde product. Alleen als er over het hele schooljaar “onvoldoende” gegevens m.b.t. de gip voorliggen, is een bijkomende gip te overwegen.

¹² Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.2 (idem).